

GÖRFÖL TIBOR

Gruber Lászlóval

Gruber László 1971-ben született Szegeden. Teológiai tanulmányait Szegeden és Rómában végezte. 1999-ben szentelték pappá. 2014-től a szentesi Szent Anna Templom plébánosa.

Tény, hogy a kereszténység történetében állandóak voltak a viták. Napjainkban azonban mintha nemcsak a vitatott kérdések szakadnának el a nagy témaköröktől (Szentháromság, teremtés, krisztológia), de az indulatok is szokatlanul hevesek lennének. Mi lehet az oka a fokozott indulatoknak és a kevéssé teológiai természetű kérdések előretörésének?

Minden kornak megvoltak a maga sajátos teológiai kihívásai és problémái, melyekre az adott püspökök, teológusok igyekeztek megfelelő válaszokat adni; ennek alapján lehet beszélni a teológia „felszálló” és „leszálló” ágáról. Jelen korunk alighanem ez utóbbihoz sorolható, minthogy híján vagyunk azoknak a teológiai óriásoknak, akik például a 20. század katolikus teológiai fejlődését meghatározták, és egy sokkal optimistább, illetve előbbre mutató irányvonalat képviseltek (ilyen például Balthasar, Congar, de Lubac, Rahner). Azt gondolom, hogy minden kor egyházi vezetőire és teológusaira, munkájára rányomja bélyegét az úgynevezett *Zeitgeist*, a korszellem, s ez alól a maiak sem kivételek: világunkat mindenféle zavarok, feszültségek, háborúskodások jellemzik, s ezzel egyidejűleg kézzelfogható az élet egydimenziós látásának terjedése, a konzumista-materialista-szekuláris szellemiség. Az istenkérdés sokak számára önmagában is problematikussá vált, hatalmas méreteket ölt a tömegek vallástól-hittől-egyháztól való eltávolodása. Nos, ez az alapvetően zavaros, békétlen, erősen pesszimista vagy legalábbis közömbös közeg, továbbá az egyházi élet alapvető megrendülése megannyi, hagyományosan keresztény identitású országban, könnyen eredményezheti, hogy a valóban lényegi teológiai kérdésekről nem vagy alig folyik egyházunkban kölcsönösen gazdagító és épületes disputa. Sokkal inkább, erősen frusztrálódva, önmagunk „sebei” körül forgolódunk, egymással szembehelyezkedve és a másikban inkább ellenséget vagy bűnbakot látva pártokra, frakciókra szakadozunk. A világ krízise és bajai tehát alattomban beszüremkednek az egyházba is, s ezekről a belső vitákról felnagyítva és szinte azonnal értesülünk a modern kommunikációs eszközök révén. És végül megkockáztatom: híján vagyunk az úgynevezett területelő teológiának, amely előbb Istent hagyja megszólalni, hogy aztán majd róla szólhasson. Pál apostol szavai jutnak eszembe: „Akkor Isten békéje, amely minden értelmet meghalad, megőrzi szíveteket és értelmeteket Krisztus Jézusban” (Fil 4,7).

Mit érzel a gyakorló lelkipásztor közvetlen és tágabb környezetében a nézeteltérések

Magyarországon, egy vidéki kisvárosban tevékenykedő lelkipásztorként, bevallom, az átlagemberek és hívők körében jóformán semmit nem érzékelek mindebből. Természetesen vannak, akik szinte naprakészen tájékozottak a legújabb egyházi fejleményeket illetően,

ből és a belső feszültségekből?

jogos és bátor, olykor provokatív kérdéseket fogalmaznak meg, melyekről szűkebb körben több-kevesebb rendszerességgel beszélgetünk is. De ahogyan látom, a hívek döntő többsége nem vagy kevésbé tájékozódik, és így nem is tájékozott, miközben alapvető tisztelettel vannak a mindenkori pápák személye felé, és messze a „fejük fölött elszállnak” ezek a belső egyházi viták, illetve teológiai problémák. Sokkal jobban foglalkoztatja őket az, amit testközelből éreznek: miért kell pár év elteltével megint áthelyezni a megszokott és kedvelt plébánost egy új helyre, vagy miközben sokmilliárdos központi projektek valósulnak meg, addig a bázist jelentő, netán perifériális közösségek templomai, egyéb épületei miért nem részesülnek hasonló egyházi támogatásban?

A reformáció 500. évfordulója kapcsán is többféle feszültség adódott. Részben az eltérő felekezetű házastársak közös szentáldozásának kérdése is ide kapcsolódik. Mik voltak e vita állomásai?

Valóban, jól jellemzi katolikus egyházunk belső életének töredezettségét a reformáció kérdésének a megítélése is. Míg Nunzio Galantino püspök, az Olasz Püspöki Konferencia (CEI) főtitkára szerint a reformáció a Szentlélek eseménye volt, addig Walter Brandmüller kuriális bíboros szerint azt állítani, hogy ez a teljes szakítás a Szentlélek műve, egészen abszurd. Ezt a felfogást csakis a történelem dokumentumainak és tényeinek teljes figyelmen kívül hagyása magyarázhatja, ez pedig egy püspöktől több mint megdöbbentő; a Trentói zsinat definitíven előadott tanítása pedig tévedhetetlen, tanításbeli határozatai mindörökké érvényesek. Hasonlóan vélekedett a kérdésben az ugyancsak német származású bíboros, Gerhard Ludwig Müller, aki a közelmúltig a Hittani Kongregáció vezetőjeként tevékenykedett: elfogadhatatlan azt mondani, hogy Luther reformja a Szentlélek eseménye volt; a katolikusoknak éppen ezért semmiféle okuk sincs ünnepelni 1517. október 31-ét, minthogy a protestáns reformáció nem reform volt, hanem a katolikus hit alapjainak teljes megváltoztatása. Mindennek fényében nem meglepő, hogy a tipikusan német problémát jelentő interkommunió, vagyis a protestáns házastársak katolikus szentmisében való szentáldozáshoz járulásának a kérdése hasonlóképpen nem kis vitát váltott ki. A közös szentáldozás kérdését 2018 februárjában megvitatta a német püspöki konferencia, és 60:13 arányban támogatta azt. A kérdés egyik legfőbb támogatója Reinhard Marx müncheni bíboros, míg a legmarkánsabb ellenzője Rainer Maria Woelki kölni kardinális volt. Utóbbi szerint, akik az Oltáriszentséget magukhoz vennék, meg kellene fontolniuk, hogy képesek-e „igent” és „áment” mondani az olyan katolikus tanításokra, mint például a halottakért felajánlott imádság, a szentek tisztelete és az egyház szentségi felépítése. Ugyanis aki az Oltáriszentséget magához veszi, úgy épül be Krisztusba, hogy az Ő testének tagjává válik, és annak a konkrét egyháznak a tagjává, amelyet a pápa és a püspökök vezetnek. A német püspökök néhány hónap múlva levelet kaptak Rómából, Ladaria bíborostól, a Hittani Kongregáció vezetőjétől, aki azt írta, hogy Ferenc pápa arra a következtetésre jutott, a dokumentumuk,

mely szerint egyedi mérlegelés esetén szentáldozáshoz járulhatnának a katolikus hívek protestáns házastársai, még nem áll készen a publikálásra. Röviddel ezután, Ferenc pápa mégis engedélyt adott Marx bíboroson keresztül a német püspöki konferenciának, hogy az interkommunió-dokumentumukat publikálják, de azzal a két feltétellel, hogy azt nem szabad a német püspöki konferencia dokumentumának mondani, illetve az csupán segédletet jelenthet a megyéspüspökök számára, akik a protestáns felekezetűek áldoztatását már saját maguk szabályozhatják, egyházmegyei szinten. Jelen pillanatban a német egyházmegyéek közel kétharmadában megengedett a protestáns házastársak szentáldozása; a legmegengedőbb a würzburgi, a legszigorúbb a bambergi egyházmegye gyakorlata, míg a többi püspökség a közösen elfogadott dokumentum alapján szabályozza a kérdést. A teljesség kedvéért azt is meg kell említenünk, hogy a pápai jóváhagyást megelőzően már sok év óta bevett és hallgatóságosan elfogadott gyakorlat volt a német egyházban a protestáns házastársak szentáldozáshoz járulása; ezért teljesen inkorrekt lenne Ferenc pápára mutogatni és egyedül az ő felelősségét hangsúlyozni. Mindazonáltal valóban nehezen érthető például az átlagos magyar hívő számára, hogy egyazon nyelv, kultúra és ország protestáns vallású polgárai az egyik egyházmegyében nem járulhatnak szentáldozáshoz, viszont akár csak pár kilométert utazva, egy másik egyházmegye területén már minden további nélkül megtehetik azt. Univerzalitás és pluralitás, egyetemes szabályozás és helyi gyakorlat mennyire és milyen módon férnek meg egymással az egyházban, ez kétségtelenül izgalmas kérdés.

Szintén a szentáldozás kérdése okozott jelentős véleménykülönbségeket Ferenc pápa Amoris laetitia kezdetű dokumentuma nyomán. Milyen álláspontok állnak szemben egymással a dokumentum híres 351. jegyzetének értelmezése körül?

A 2014-es és 2015-ös püspöki szinódusok nyomán adta ki Ferenc pápa 2016-ban az *Amoris laetitia* kezdetű apostoli buzdítását, melynek *A törékenységek kísérése, megkülönböztetése és integrálása* címet viselő nyolcadik fejezete több olyan, valóban nem egyértelmű megfogalmazást is tartalmaz, amely a különböző püspöki karok részéről egymással ellentétes értelmezéshez és egymással szemben álló lelkipásztori irányelvek kidolgozásához vezetett. A 305. pontban arról ír a pápa, hogy az objektív bűn helyzetében élő hívő (egyházi házasságkötését követően polgárilag elvált és újrَاهázasodott), aki szubjektív szempontból nem vagy nem teljesen vétkes, megkaphatja a kegyelmi életben való növekedéshez szükséges egyházi segítséget, ami — az ide vonatkozó 351. lábjegyzet szerint — bizonyos esetekben jelentheti a szentgyónáshoz és a szentáldozáshoz való járulást is. A vitatott kérdés pontosan az, hogy ki, mikor és milyen feltételek esetén részesülhet e szentségekben? A hagyományos álláspont szerint az a katolikus hívő, aki érvényes egyházi házasságát követően polgárilag elválk és új kapcsolatra lép, nem járulhat szentáldozáshoz, hacsak nem él teljesen önmegtartóztató módon, és bűnbánatot tanúsít, feltételezve, hogy az első házasságába való visszatérése már nem lehetséges. Az *Amoris laetitia* nyomán azonban egymás után je-

lentek meg olyan értelmezések, amelyek szerint, bizonyos feltételek teljesülése esetén, a szentségekhez járuláshoz nem szükséges a teljes tartózkodás azoktól a cselekedetektől, amelyek csak az egyháziilag megkötött házasságban élők számára megengedettek. Látva a kérdésben eluralkodó bizonytalanságot négy bíboros egyértelmű igennel vagy nemmel megválaszolható kérdéseket, úgynevezett *du-biat* juttatott el a pápához, iránymutatást kérve ily módon a helyzet tisztázásához. A Szentatya azonban nem válaszolt, miközben sorra juttattak el hozzá mások is (teológusok, papok, püspökök, világiak) kérvényeket, beadványokat hasonló tisztázási céllal. Időközben napvilágra került a pápának az argentin püspöki karhoz írt magánlevele, melyben az ő álláspontjukat tekinti az *Amoris laetitia* egyedül hiteles értelmezésének. Az argentin püspökök álláspontja az, hogy minden egyes házassági esetet külön-külön, alapos mérlegelés útján kell megvizsgálni, és az általuk megnevezett feltételek teljesülése esetén valóban lehetséges, hogy az új kapcsolatban élők önmegtartóztatás nélkül is szentségekhez járuljanak. Ez a teológiai megközelítés tanítóhivatali rangot kapott azzal, hogy a pápa utasítására megjelentették a hivatalos vatikáni közlönyben, az *Acta apostolicae sedis*-ben. A hagyományos teológiai álláspontot képviselő bíborosok, püspökök, teológusok körében — nem meglepő módon — ez hatalmas ellenkezést váltott ki. Ennek egyik legmarkánsabb megnyilvánulása lett az úgynevezett püspöki hitvallás, amely a házasság szentségére vonatkozó hagyományos katolikus hitigazságokat fogalmazza meg. Az apostoli buzdítás különböző és egymásnak ellentmondó értelmezései sajnálatos módon tehát jókora törést okoztak a katolikus egyház életében. Mindez bizonyára elkerülhető lett volna kellő világossággal és egyértelmű érveléssel megfogalmazott pápai tanítás révén, illetve ha a későbbiekben a vitatott kérdésekről őszinte, kölcsönös tiszteleten alapuló párbeszéd folyik kellő diszkrecióval, távol a szenzációhajhász és manipulatív világi médiumoktól. Azt, hogy mennyire polarizált a pápai tanítás megítélése, jól mutatja két német teológus, illetve filozófus megfogalmazása is: Norbert Scholl szerint a pápa még tudatosan tartózkodik a nyilvánvaló dogmatikai helyesbítésektől, de a dogmatikát az irgalmasság evangéliumi üzenetétől elválasztó diszkrepancia mindinkább egyértelművé válik, és ezért a jövőben nagy szükség lesz a korrekciókra és a továbbfejlesztésekre mind a dogmatikában, mind az egyházjogban. Ezzel szemben, a közelmúltban elhunyt Robert Spaemann szerint a pápának tudnia kellett volna, hogy e lépésével megosztja az egyházat és skizma felé vezet, olyan skizma felé, amely nem az egyház peremén, hanem a szívében megy végbe; amennyiben pedig elzárkózik a korrekciótól, akkor a következő pápa dolga lesz, hogy a helyreigazítást hivatalosan is elvégezze.

Az igazságok hierarchiájában nem foglal el

A papi nőtlenség kérdése — legyünk őszinték — mindig is foglalkoztatta a közvélekedést, botránkozást, gúnyolódást, jobb esetben

jelentős helyet, mégis hatalmas vitákat kavart a cölibátus kérdése. Vajon miért jelentkezik ekkora érdeklődés a téma iránt? És milyen tanulságai lehetnek a pán-amazóniai színódusnak e szempontból?

értetlenséget kiváltva az emberekben. Az egyik idős, nyugdíjas plébános fogalmazta meg egy papi társaságban: az emberek nem hiszik el, hogy a papok megtartják a cölibátust; önmagában a nőtlen életforma miatt nem tisztelik a papokat, és valójában nem is várják el azt tőlük; hozzátéve azt is, hogy a papi nőtlenségnek csak akkor van értelme, ha az az önként vállalt szegénységhez társul, máskülönben nem más, mint egy önző, kényelmes agglegény-életforma. A cölibátus kérdése újból és újból napirendre kerül a szexuális visszaélések kapcsán is, illetve a paphiány megtapasztalásakor, amikor például egy közösség, amelynek addig helyben lakó papja volt, a továbbiakban máshonnan fog lelkipásztori ellátást kapni. Találón fogalmaz az egyik német bűnügyi pszichiáter: hamarabb lesz valaki várandós egy csóktól, mint pedofil a cölibátustól, vagyis nem a papi (illetve szerzetesi) nőtlenség miatt lesz valaki pedofil. Ugyancsak tévesen gondolják sokan, hogy a cölibátus fakultatív tétele egy csapásra megoldaná az egyre nyomasztóbb paphiányt. A szekularizált nyugaton a protestáns közösségek, ahol nemcsak házas férfiak, hanem nők is vállalhatnak lelkészi szolgálatot, éppúgy utánpótlás gondokkal küzdenek, mint a katolikus egyház, míg a zömmel fiatal népeességű, úgynevezett fejlődő világ számos országában (Afrika, Ázsia) a papi nőtlenség követelménye ellenére szabályos „hivatás-robbanásról” lehet beszélni. Személyesen is megtapasztaltam ezt: amikor Indiában jártam, mindenütt zsúfolásig teli szemináriumokkal és szerzetesi házakkal találkoztam. Ugyanakkor egyáltalán nem ezt láttam Amazóniában, ahová két ízben is sikerült eljutnom a Peruban tett két látogatásom során (1999-ben, illetve 2013-ban). Itt ellenkező a helyzet: gyér az utánpótlás, a területek méretéhez képest óriási a paphiány, a kis létszámú papság és szerzetesség zöme nem helyi születésű, az indián népeesség tagjai közül pedig szinte egyáltalán nem, vagy csak elvétve kerülnek ki hivatások. A misszionáriusok, akikkel találkoztam, és akikkel a tevékenységét közelebbről is láthattam, szinte kivétel nélkül európaiak, kanadaiak, illetve ausztrálok voltak. A legtöbb amazóniai közösséghez — a hatalmas távolságok és a rendkívül nehéz közlekedési viszonyok miatt — a papjuk évente csak egyszer vagy kétszer jut el, vagyis csak ennyiszor ünnepelhetik az Eucharisziát. Ilyenkor szolgáztatják ki az összes szentséget, hogy aztán az év többi részében világi munkatársak lássák el a közösség vezetését, tanítását, szolgálatát. Mindeközben gombamód terjednek a neoprotestáns, pünkösdi jellegű, egymással is rivalizáló kisegyházak, gyülekezetek, melyeknek bárki lehet a pásztor, minden különösebb végzettség, illetve képesítés nélkül, jó megélhetést biztosítva önmagának és családjának. Kellő létszámú és jól felkészített klérus híján a vallási életre egyébként alapvetően fogékony dél-amerikai katolikusok tömegei térnek át a protestáns kisegyházakhoz, melyek dinamikus és az ottani népleleknek megfelelő evangelizációt végeznek, jól látható eredménnyel. Élénken él bennem egy esti jelenet: a gyászmi-

sét bemutató pap meglehetősen leszidta az azon résztvevő kis létszámú hívőt, amiért nem tudták vele rendesen elimádkozni a Miatyánkot és Üdvözlégyet, s akik ezután megszegyenülve hagyták el a pazarul díszített templomot, miközben alig száz méterre, egy valamikori mozi épületében egészen más hangulatú protestáns istentisztelet folyt számtalan lelkes fiatal részvételével. Mindezek fényében egyáltalán nem meglepő, hogy az októberben tartandó pán-amazóniai szinódus munkadokumentumában szerepel a *virī probati*, azaz kipróbált, bizonyítottan elkötelezett életű, családos férfiak pappá szentelésének a kérdése, ami egyfajta gyógyír lehet a térség hatalmas paphiányának az enyhítésére. Hogy vajon fogja-e és mennyire ez a gyakorlat az ottani egyházi élet szerves részét képezni, azt nehéz lenne ma még megmondani; az biztos, hogy Ferenc pápa az idei panamai világifjúsági találkozóról hazatérőben, a repülőgépen tartott sajtótájékoztató során az egyik újságírói kérdésre válaszolva világossá tette, hogy egyáltalán nincs szándékában a papi nőtlenség jelenlegi gyakorlatát világegyházi szinten megváltoztatni.

Erkölcsteológiai szempontból hogyan mutatható be a halálbüntetés kérdésében kialakult új álláspont? És milyen érvekre hivatkozva támadják egyesek az új állásfoglalást?

Sajátos időbeli egybeesés, hogy miközben 2018 júliusában Ranjith, Srí Lanka bíborosa üdvözölte országában a halálbüntetés gyakorlatának a visszaállítását (olyan, a társadalom életére veszélyt jelentő kábítószerkereskedőkkel szemben, akik a börtönökből is képesek irányítani a hálózatukat), alig pár héttel később, augusztusban Ferenc pápa elrendelte a katekizmus 2267. pontjának az átfogalmazását a következőképpen: „Az egyház az evangélium fényénél tanítja, hogy a halálbüntetés megengedhetetlen, mert vét a személy sérthetlensége és méltósága ellen, és eltökélten küzd annak eltörléséért az egész világon”. Az eddigi megfogalmazás így szólt: „Az egyház hagyományos tanítása — a tettes kilétének és felelősségének teljes bizonyítását feltételezve — nem zárja ki a halálbüntetéshez folyamodást olyan esetekben, amikor ez az egyetlen járható út az emberek életének hatékony megvédésére a jogtalan támadóval szemben”. Hozzáteszi azonban, hogy a tettes kivégzésének szükséges volta immár nagyon ritka, ha egyáltalán előfordul, mivel az állam olyan lehetőségekkel rendelkezik, melyekkel hatékonyan tudja büntetni a bűntényt, ártalmatlanná téve elkövetőjét, anélkül, hogy véglegesen megfosztaná a jobbulás lehetőségétől. A katekizmus 2267. pontjának új megfogalmazása a halálbüntetés megengedhetetlen voltát mondja ki, mivel az vét a személy méltósága ellen, és ez a szervezett államok esetén áll fenn. Az új szöveg tehát — a megelőző egyházi hagyománnyal összhangban — nem bensőleg, vagyis nem önmagában (a körülményektől és szándéktól függetlenül) rossz erkölcsi cselekedetnek tartja a halálbüntetést. A halálbüntetés feltételes/prudenciális megengedhetetlenségéről van szó: teremtsük meg a világon mindenütt a feltételeket, hogy a halálbüntetés szükségtelenné váljon. Az új szöveget a jelenben kell tehát értelmezni, ahol is vannak

jobban és kevésbé jól szervezett államok, és a Szentatya célja az lehet, hogy az egész világ abba az irányba mozduljon el, hogy a halálbüntetés megszüntethető legyen. Továbbá, a változtatás másik értelme az volt, hogy ne lehessen hivatkozni a katolikus egyházra, mint amely támogatja a halálbüntetést. Az új szövegforma kritikussai szerint a halálbüntetés feltételes/prudenciális megengedhetetlensége természetes értelmezése volt a katekizmus korábbi megfogalmazásának, ahogyan az új megfogalmazásnak is hasonló értelmet kell tulajdonítanunk, ha folytonosságot feltételezünk a kettő között, ám — mint mondják - sajnos maga a szöveg önmagában olvasva megenged a hagyománynak ellentmondó értelmezést is. A halálbüntetés feltételes/prudenciális megengedhetetlenségéből fakadó igyekezettel, vagyis hogy teremtsük meg a feltételeket mindenhol a világon, hogy a halálbüntetés szükségtelenné váljon, nyilvánvalóan mindenki egyetért. Ám a katekizmus új szövegének félreérthetősége éppenséggel gátolhatja is ezt a célt, mert szükségtelen ellenállást vált ki azokban, akik a halálbüntetést bizonyos körülmények között megengedhetőnek tartják a katekizmus korábbi megfogalmazása, az egyház hagyománya és a Szentírás alapján. Bármiként is van, e vitatott kérdés kapcsán fontosnak tartom idézni Barsi Balázs ferences atya szavait: *„Az az aránytalanság viszont sért, sebet üt a szívemen, hogy az abortusz elleni küzdelemben nem megyünk el a végsőkig, hiszen ott arról van szó, hogy ártatlan embereknek eleve meg se adjuk a jogot az élethez. Akkor az az állami hatalom, amely az abortuszt legalizálja, eltörli a halálbüntetést? Ilyen szédítő aránytalanság ordít!”*

Erről az embernek eszébe jut, hogy mennyire sokféle recept lát napvilágot az egyház megújításával és vonzerejének növelésével kapcsolatban. Hogyan látja ezeket az erkölcs-teológus?

Bizonyára mindannyian, teológusok és lelkipásztorok egyaránt keressük a sikeres egyházi élet receptjét — de vajon mit is kell értenünk siker alatt? Alighanem könnyen engedünk a számok bővülésének, illetve a népszerűség kísértésének, és úgy tűnik, hogy a mennyiség és a „most” sokszor vonzóbb, mint a minőség és az időbeli érelődés faktora. Gyakorló lelkipásztorként természetesen én is örülök, amikor nagyobb ünnepeinken megtelik a hatszáz ülőhelyes templomunk, és amikor az adott évben közel ötven elsőfőzőnk van, de vajon igazi siker-e ez, főleg Isten és az örökkévalóság mérlegén? Az egyházi élet sikeres megújításának a receptje, amelyet tehát vágyódva keresünk, bizonyára sokféle lehet. Vonzóvá tehetem például a liturgiát; e téren egyre növekvőbb érdeklődés mutatkozik a nyugati világ fiataljai körében a klasszikus, hagyományos ünnepelési formák iránt, míg a latin-amerikai közegben egyértelműen a neoprotestáns, pünkösdi típusú közösségektől átvett elemek és istentiszteleti formák képesek tömegeket megszólítani és megnyerni (egy kicsit ez látható a magyar valóságot illetően is, lásd a Hit Gyülekezetének látványos térhódítását, illetve a katolikus egyházunkban a karizmatikus, „könnyedebb” liturgikus stílus népszerűségét). Pasztorális síkon az ifjúság megszólítása egészen biztos, hogy ma már nem nélkülözheti a legmodernebb tömegkommunikációs esz-

közöket és fórumokat, ahogyan a lelkipásztori találékonyság, a mérész, kreatív ötletek, a személyközpontúság és a közösségi élmények megtapasztalása (nyári hittantáborok, kirándulások, túrák, vetélkedők, stb. formájában, szemben a frontális hitoktatással vagy a túlzottan intellektuális katekézissel) megkerülhetetlenek maradnak. Két személyes példa: egyik előző helyemen, a hívek kérésének engedve, hozzájárultam, hogy az egyik helyi, nagy jelentőségű ünnepünket megelőzően menyasszonyi ruhabemutató legyen a templomban, amely — láss csodát — zsúfolásig megtelt nemcsak középkorosztályúakkal, hanem olyan fiatalokkal is, akik szemlátomást igencsak idegenül mozogtak az egyházi környezetben, és akik az azt követő szentmisén mégis érdeklődéssel ott maradtak. A mostani plébániámon pedig ötödik alkalommal fogjuk megrendezni a házi kedvencek és kisállatok megáldását és szépségversenyét október elején, Szent Ferenc tiszteletére, illetve a teremtett világ iránti felelősségünket hangsúlyozva. Ez egy hallatlanul népszerű és izgalommal várt program közösségünk és egyházi iskolánk életében. Ami pedig az erkölcteológiát illeti: lehetséges, hogy a lazább erkölcsi nézetek hamarabbi sikereket eredményezhetnek, de igazán tartósat nem. Jézus sehol sem beszél az Őt követni akaróknak könnyű és kényelmes útról, a hegyi beszédben megfogalmazott erkölcsi tanítása pedig radikális igényű, maximalista etika. Az ifjúság témakörében tavaly ősszel tartott püspöki szinóduson is megoszlottak ezzel kapcsolatban az álláspontok. Egyesek nemcsak nyitott és előítéletek nélküli párbeszédet kértek, hanem gyökeres változást is, valódi száznolcvan fokos fordulatot az egyházi tanításban. Ezzel szemben például az afrikai származású Robert Sarah bíboros a gazdag ifjú evangéliumi történetét hozva példának azt mondta, hogy Jézus nem enyhítette a meghívása követelményeit, és az egyháznak sem lenne szabad. A fiatalok egyik jellemző tulajdonsága az idealizmus, vagyis hogy magasztos célokat tűznek maguk elé. Éppen ezért súlyos hiba és a tisztelet hiányának a jele lenne alábecsülni a fiatalok egészséges idealizmusát, mivel ez bezárná az ajtót a növekedés, az érés és a megszentelődés valós folyamata előtt. Amit a bíboros mond — nem meglepő módon — teljesen egybecseng a latin-amerikai térség egyházi életét bemutató nagyívű, több száz oldalas amerikai vallásszociológiai tanulmány megállapításaival: a kutatók egyértelműen kimutatják, hogy a térség fiataljaira nagy vonzerőt és hatást gyakorló neoprotestáns közösségek az összes erkölcsi kérdésben egyértelműen szigorúbb álláspontot képviselnek, mint a magukat katolikusnak valló hívők, és ennek ellenére (vagy éppen ezért?!) jóval nagyobb a népszerűségük a fiatalság körében.

Ferenc pápa alakja is rendre bírálatok középpontjába kerül. Egyesek attól sem ri-

Úgy gondolom, két szélsőséges magatartástól kell óvakodnunk: az egyik, a minden igaz és jó szándékú kritikát elvető, már-már elvakult pápa-tisztelet, a másik pedig, a személyének eredendő elutasítása, akár az eretnek-címkével való megbélyegzésig menően.

adnak vissza, hogy a megválasztása érvényességét is kétségbe vonják...

Nyilván vannak szokatlan, könnyen félreérthető, illetve utólagos magyarázatra szoruló kijelentései is Ferenc pápának, de ez nem jelenthet kellő alapot ahhoz, hogy a személyének hiteltelenítésére valószínűsítős „internetes iparág” szerveződjön, olyan honlapok tucatjai, melyek természetesen magukat a katolikus hit tökéletes ismerőinek és makulátlan őrzőinek mutatják be. Személyesen hálás vagyok, hogy ott lehettem az idei csíksomlyói pápalátogatáson, akkor is, ha az időjárás viszontagságai miatt csak jókora küzdelmek árán jutottunk fel a nyeregbe, és mivel a híveimmel maradtam, így csak egy távolabbi szektorból láthattam a Szentatyát... Mégis, az élő Péter jött el Rómából, megerősíteni a hittestvéreit. Őrá, sok év távolából, bizonyára nem a teológus, hanem az erőteljes, már-már meghökkentető gesztusokat tevő lelkipásztor pápaként fogunk majd emlékezni, aki minden elődjénél erőteljesebben hirdette és képviselte a konkrét személyt középpontba állító, az élet periferiáit tudatosan kereső és elérni akaró emberséges lelkipásztorkodást „a szombat van az emberért és nem az ember a szombatért” jézusi kijelentés jegyében, és akinek a személye, illetve az egyszerű, képi elemeket tartalmazó beszédei képesek voltak megérinteni az átlagemberek szívét.

De nemcsak stílusbeli kérdésekben uralkodnak eltérő szemléletmódok, hanem még a katolikus hit lényegét is eltérően ítélik meg olyan kiemelkedő teológusok, mint Walter Kasper és Gerhard Ludwig Müller. Miből fakadnak ezek az elvi eltérések?

A katolikus és egyáltalán a keresztény hit lényege nem lehet más, mint amit a szeretett tanítvány, János apostol megfogalmaz evangéliumában: „Úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta oda, hogy mindaz, aki benne hisz, el ne vesszen, hanem örökké éljen” (Jn 3,16). Természetesen mindezt nagyon sokféleképpen, különböző hangsúlyok mentén lehet teológiai rendszerbe foglalni és részletezve kifejtetni. A jelenlegi katolikus teológia két fő irányvonalának legismertebb és egyúttal meghatározó alakjai közé tartoznak Walter Kasper, illetve Gerhard Ludwig Müller, német származású bíborosok. Bizonyára jelzésértékű, hogy Ferenc pápa nem hosszabbította meg Müller ötéves, lejárt mandátumát a Hittani Kongregáció élén, ahogyan hasonlóképpen beszédes az is, hogy a megválasztása utáni első *Angelus* imádság előtt Isten irgalmasságáról beszélt, Kasper 2012-ben megjelent *Irgalmasság* című könyvére hivatkozva, akit kitűnő teológusként méltatott, s akinek a könyve, mint mondotta, nagy hasznára vált. Müller bíboros helyett szívesebben helyezem Kasper neve mellé a XVI. Benedekként ismertté lett Joseph Ratzingerét, akihez korban jóval közelebb áll Kasper, és akinek tanítványa volt maga Müller is. Kasper és Ratzinger életútja számos pontban egyezik: elismert teológiai professzorok, majd püspökök, ezt követően pedig meghatározó római hivatalokban vezető beosztást ellátó személyek. További sajátos hasonlóság, hogy Kasper püspöki jelmondata — *Veritatem in caritate* — visszaköszön XVI. Benedek *Caritas in veritate* enciklikájában. Mindketten vallják tehát, hogy az irgalmas szeretet és az igazság lényegileg összetartoznak egymással, ahogyan abban is egyetértenek, hogy a ke-

reszténység bölcsőjét jelentő Európának föl kell ébrednie, vissza kell találnia önnön történelméhez és kultúrájához, vissza kell nyernie lelki és erkölcsi erejét, ismét azzá kell válnia, amivé hosszú történelme során vált. Azonban ennek hogyanját és mikéntjét illetően megmutatkoznak közöttük és a már említett két fő teológiai irányvonal között nem elhanyagolható különbségek is. A Kasper nevével fémjelezhető teológiai megközelítésre inkább áll a népegyházi felfogás, a nagymértékű ökumenikus nyitottság, az állami szervezetekkel és világi struktúrákkal való szoros együttműködési készség a jóakarató tömegek megszólításának és megnyerésének a szándékával. Mindezt az irgalmas szeretet hangsúlyozásával teszi, tudatában annak, hogy az ideális és makulátlan egyház a történelem során valójában soha nem létezett. A hívek sokaságának mindig és így ma is szükségük van az életükben bekövetkező bukások és kudarcok után az újjákezdést lehetővé tevő „mentődeszkára”. A Ratzingerhez köthető teológiai megközelítést, egyházképet és lelkipásztori gyakorlatot inkább az evangéliumi radikalitás, a só-kovács-mustármag mivolt igazságának tudatos képviseléséből fakadó, társadalmon belüli kisebbségi lét vállalása jellemzi, amelyet a világi struktúráktól, illetve a politika világától való józan és olykor szkeptikus távolságtartás határoz meg. Ratzinger erőteljesen hangsúlyozza a kinyilatkoztatott igazságok abszolút, nem relativizálható mivoltát, és egyúttal vállalva az ebből fakadó értetlenség, elutasítottság és népszerűtlenség esetleges kockázatát is. E két fő teológiai irányvonal közötti ütközés egyik legmarkánsabb megnyilvánulása az újrászentesztázis szentáldozáshoz járulásának már említett kérdése (az e problémáról folyó vita időbelileg jóval régebbre nyúlik vissza az *Amoris laetitia* apostoli buzdításnál).

Mind ennek, mind más, vitatott erkölcsi kérdések kapcsán szüntelenül szem előtt kellene tartanunk, hogy az eseményt mindenkor igazsággal, a személyt pedig irgalommal szemléljük, az egyéni lelkiismeret, az Isten parancsolatai és az egyház tekintélye közötti gondosan összehangolt belső kapcsolatra ügyelve, minden legalizmust és önhivatkozó individualizmust kizárva. Az Evangélium ugyanis nem törvénykönyv, hanem az élet fénye és ereje, maga Jézus Krisztus, akinek a fényében lehet megérteni és teljesíteni a parancsokat, miközben Ő ajándékba is adja azt, amit megkövetel. Az Újszövetség törvénye — Aquinói Szent Tamás megfogalmazása szerint — maga a Szentlélek kegyelme, amely a Krisztusba vetett hit által adatik nekünk; a szívünkben működő Lélek nélkül az Evangélium betűje életet kioltó törvény, Isten akarata pedig túlzott követelmény lenne. A fentebb vázolt két teológiai látásmód valójában ugyanazon érem két oldala (nem elfelejtve, hogy minden éremnek van egy éle is), és éppen ezért a törésvonalak és különbségek hangsúlyozása helyett a hasonlóságot, a közös indulási pontot (Isten egyetemes üdvözítő akarata) és érkezési célt (az Istentől felkínált üdvösség elnyerése) kellene jobban meglátni és még inkább hangsúlyozni.